

Kur'an Kurslarında Dinî Mûsikî Eğitiminin Yeri ve Önemi

Yrd. Doç. Dr. Arif DEMİR*

Atıf / ©- Demir, A. (2016). Kur'an Kurslarında Dinî Mûsikî Eğitiminin Yeri ve Önemi, *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 16 (1), 157-181.

Öz- *Yönetimi Diyanet İşleri Başkanlığına denetimi de Milli Eğitim Bakanlığı'na ait Kur'an kursları, ülkemizde dinî eğitim veren önemli kurumlardan biridir. Makam, enstrüman ve söz unsurlarıyla özel bir konuma sahip olan dinî mûsikî de medeniyetimizin en önemli kültür hazinelerinden biridir. Bu makalede; Kur'an kurslarında Dinî Mûsikî derslerinin konulması ve bu dersin önemi üzerinde durulacaktır. Yine özellikle cami mûsikisi formlarının bu kurslarda öğrencilerin yaş durumları ve Kur'an Kursu türleri de dikkate alınarak verilmeye başlanmasının gerekliliği vurgulanacaktır. Ayrıca dinî mûsikî öğretimi için Kur'an kursu öğretmenlerinin vasıfları ile dini mûsikî dersinin muhtevası vb. konular da bu çalışmada ele alınmaktadır.*

Anahtar sözcükler- *Kur'an Kursları, dini musikî eğitimi, ses eğitimi*

§§§

Giriş

Bireyde kendi yaşantıları yoluyla davranış değişikliği meydana getirme süreci olarak tanımlanan eğitim, formal ya da informal olarak iki türlü gerçekleştirilmektedir.¹ Planlı, programlı ve kontrollü bir biçimde gerçekleştirilen formal din eğitimi, örgün ve yaygın olmak üzere iki çeşittir. Örgün din eğitimi ülkemizde okullar vasıtasıyla, uzun süreli ve kendi içinde ka-

---

Makalenin geliş tarihi: 01.02.2016; Yayına kabul tarihi: 17.06.2016

* Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Türk Mûsikîsi Devlet Konservatuvarı, e-posta: arif-demir@hotmail.com

¹ Nurettin Fidan, Münire Erden, *Eğitime Giriş*, Alkım Yayınları, İstanbul 1998, s. 13.

demeli programlar uygulanarak yapılmaktadır.² Yaygın din eğitimi ise örgün eğitimin dışında kalan farklı yaş gruplarındaki öğrencilere kısa süreli programlar uygulanarak yapılmaktadır.³

Ülkemizde yaygın din eğitimi, resmi olarak Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yürütülmektedir. DİB, yükümlü olduğu yaygın din eğitimi etkinliklerini gerek camilerde vaaz ve hutbeleriyle, gerek cami dışında konferans, panel ya da basılı, sesli ve görüntülü yayınlarla ve gerekse Kur'an kurslarında yürütülen eğitim-öğretimle yerine getirmeye çalışmaktadır.

Son yıllarda Kur'an Kursları üzerine önemli araştırmalar yapılmaktadır.⁴ Kur'an Kursları üzerine yapılan araştırmaların önemli bölümü şüphesiz bu kurslarda verilen eğitimin verimliliği üzerinedir.⁵ Özellikle Kur'an kursları ve öğreticilerinin eğitim-öğretim yeterliklerini tespit etmek ve değerlendirmek amaçlı son yıllarda pek çok araştırma yapılmıştır.⁶ Bu araştırmalar doğrultusunda Kur'an Kurslarında görev yapan öğreticiler için pek çok seminer düzenlenmektedir. Öğreticilere yönelik düzenlenen seminer programları yeterli düzeyde olmasa da bu programların çok önemli katkılar sağladıkları bilinmektedir. Bu araştırmalarda daha çok Kur'an Kurslarının genel eğitim durumları ve öğreticilerin problemleri, beklentileri, yeterlik düzeyleri hakkında önemli tespit ve değerlendirmeler yapılmaya çalışıl-

² Cemal Tosun, *Din Eğitimi Bilimine Giriş*, PegemA Yayınları, Ankara 2005, s. 23.

³ Suat Cebeci, *Din Eğitimi Bilimi ve Türkiye'de Din Eğitimi*, Akçağ Yayınları, Ankara 1996, s. 185-188; Mehmet Bulut, "Diyanet İşleri Bakanlığının Yaygın Din Eğitimi Görevi", *Diyanet İlmî Dergi*, c. 35, s. 4, 1999, s. 113.

⁴ M. Faruk Bayraktar, *Kur'an Kursları Üzerine Bir Araştırma*, İstanbul, 1992; M. Emin Ay, *Problemleri ve Beklentileriyle Türkiye'de Kur'an kursları*, Bursa 2005.

⁵ Ramazan Buyrukçu, *Kur'an Kurslarında Din Eğitimi ve Öğretiminin Verimliliği Üzerine Bir Araştırma (Göller Bölgesi Örneği)*, Isparta 2001; Ahmet Koç, *Kur'an Kurslarında Eğitim ve Verimlilik*, Ankara 2005; Mustafa Büyükdinç, *Sekiz Yıllık Kesintisiz Zorunlu temel Eğitim Sonrası Kur'an kurslarında Eğitim ve Öğretim*, Yayınlanmamış Y. Lisans Tezi, Sakarya Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adapazarı, 2001.

⁶ A. Hümeyra Aslantürk, "Kur'an Kursu Öğreticilerinin Problemleri" *Kur'an Kurslarında Eğitim, Öğretim ve verimlilik Tartışmalı İlmî Toplantı*, Ensar Neşriyat, İstanbul, 2000; Süleyman Zihni Şen, *Kur'an kursu Öğrenci ve Öğreticilerinin Beklenti ve Sorunları*, Yayınlanmamış Y. Lisans Tezi, Uludağ, Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 2005; Süleyman Akyürek, "Kur'an Kursu Öğreticilerinin Mesleki Yeterlikleri", *E. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 18, Bahar 2005/1, Kayseri 2005, s. 176-192; İrfan Başkurt, *Din Eğitimi Açısından Kur'an Öğretimi ve Yaz Kur'an Kursları (İstanbul Örneği)*, Dem Yayınları, İstanbul 2007; Yrd. Doç. Dr. Mehmet Korkmaz, *Kur'an Kursu Öğreticilerinin Eğitim-Öğretim Yeterlikleri*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2012.

mıştır.⁷ Yapılan bu çalışmalarda Kur'an Kurslarında dini musiki eğitim müfredatı ve Kur'an Kursu öğreticilerinin dini mûsikî yetelikleri konusu ne yazık ki derinlemesine ve genişlemesine yeterli düzeyde ele alınmamıştır.

Diyanet İşleri Başkanlığı son yıllarda din görevlilerinin dini mûsikî eğitimlerine önem veren pek çok çalışmaya imza attığı görülmektedir. Özellikle İmam-Hatip ve Müezzin-Kayyim olarak görev yapan din görevlilerine yönelik Tashih-i Huruf, Ezanı Güzel Okuma ve Dini Musiki gibi pek çok hizmetiçi eğitim programı gerçekleştirilmektedir.⁸ Ancak bu programların içerisinde gerek Kur'an kursu öğreticilerinin ve öğrencilerinin musiki yönü ve gerekse bu kurslarda dini musiki dersinin olmasına yönelik müstakil bir çalışma bulunmamaktadır. Oysa ki gerek öğretmenler ve gerekse öğrenciler bu kurslarda doğrudan ya da dolaylı olarak ses ve musikiden bizzat yararlanmaktadırlar. Başta Kur'an-ı Kerim olmak üzere bazı derslerde musiki önemli bir araç ve eğitim metodu olarak zaten kullanılmaktadır. Bu nedenle bu kurslarda görev yapan öğretmenlerin de yeterli derecede ses ve musiki ilmine vakıf olmaları gerekmektedir. Aynı şekilde bu kurslardan mezun olan öğrencilerin önemli bir kısmının ileride potansiyel din görevlisi olması gerçeğinden yola çıkılarak temel ses bilgisi ve dini musiki muhtevasını içermek kaydıyla "Dini Musiki" dersinin bu kurslarda ihdas edilmesi kanaatimizce gereklidir.

1. Cumhuriyet Öncesi Kur'an Kursları ve Kur'an Öğretimi

Kur'an, Allah'ın vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e gönderdiği son ilahi kitaptır. Dinin temel kaynaklarından olan Kur'an-ı Kerim'in öğretimi, Hz. Muhammed (sav)'e ilk vahyin gelişiyle başlamış ve günümüze kadar kesintisiz devam etmiştir. Müslümanların inanç, ibadet ve davranışlarında özel bir yeri olan Kur'an-ı Kerim'i usûlüyle okumak, ezberlemek ve anlamaya çalışmak, Hz. Peygamber (sav) döneminden itibaren yaygın eğitim ortamlarında önemini hep korumuştur. Kur'an'ın ilk emrinin *oku* olması,

⁷ Ay, a.g.e., s. 95-98; Buyrukçu, a.g.e., s. 171.

⁸ Din Hizmetleri Sunan Personelin Genel Hizmetiçi Eğitim Programı 2004 yılında, Kur'an-ı Kerim Hizmet İçi Eğitim Kursu Rehber Öğreticiler Seminer Programı 2005 yılında, Tashih-i Huruf Rehber Öğreticiler Programı 2012 yılında, Ezanı Güzel Okuma Öğretim Programı 2008 yılında, Dinî Mûsikî gelişim programı ise 2013 yılında uygulanmaya başlamıştır.

ilim öğrenmeyi tavsiye etmesi ve Hz. Muhammed (sav)'in bu yöndeki teşvik ve telkinleri ile Kur'an öğretimi, İslam'ın ilk günlerinden itibaren büyük bir heyecan ve gayretle ele alınmaya devam etmektedir.⁹

Kur'an ayetlerinin öğretilip anlaşılması ve hayata tatbik edilmesinde şüphesiz Hz. Peygamber (sav)'in bizzat kendisi önemli rol oynamıştır. İslam'ın öğretilmeye başlandığı ve eğitim-öğretimin sistemli olmadığı Mekte döneminde, *Dar'ul-Erkam* gibi şahıs evleri eğitim kurumları olarak kullanılmıştır. Medine'ye hicret edildikten sonra ilk iş olarak Mescid-i Nebevi yapılmış ve bu mescit içerisinde "suffa" adı verilen bir bölüm eğitim-öğretime tahsis edilmiştir. Burada öğrenciler sistematik bir şekilde Kur'an ayetlerini okuyup ezberlemeye çalışmışlardır. Bu mekanda talebeler sadece Kur'an öğrenimi ile meşgul olmuşlar ve Suffa'da yetişen kişilerin bir kısmı ihtiyaç duyulan beldelere Kur'an öğretmeni olarak gönderilmişlerdir.¹⁰ Kur'an öğretiminin daha çok yetişkinlere yönelik olduğu bu devrede çocuklar da Kur'an-ı Kerim'i büyükler arasına karışarak ya da özel olarak yakınlarından öğrenmişlerdir.¹¹

Hz. Peygamberin vefatından sonra Dört Halife döneminde de Kur'an'a ve onun öğretimine büyük önem verilmiştir. Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali zamanında ise Kur'an öğretimi bizzat valiler veya onların görevlendirdikleri insanlar tarafından yürütülmüştür.¹²

Siyasi çekişmeler ve anlaşmazlıkların ortaya çıktığı Emeviler döneminde Kur'an öğretimi, çeşitli kurumlar ve bu kurumlarda görevlendirilen alimler vasıtasıyla yürütülmüştür.¹³ Kur'an öğretiminde cami dışı eğitim ve öğretim kurumlarına ilk kez Abbasiler devrinde rastlanmaktadır. İslam dünyasının karakteristik eğitim kurumlarından birisi olan medreseler, Kur'an öğretiminin yapıldığı şüphesiz en önemli kurumların başında gelmektedir. Devlet eliyle kurulup zamanla her tarafa yayılan ve ciddi bir ihti-

⁹ Beyza Bilgin, *Eğitim Bilimi ve Din Eğitimi*, Ankara 1998, s. 10–12.

¹⁰ Muhammed Hamidullah, *İslam Peygamberi*, (çev. Salih Tuğ), İstanbul 1993, c. II, s. 768-771; Şakir Gözütok, *İlk Dönem İslam Eğitimi Tarihi*, Fecr Yayınları, Ankara 2002, s. 183; John Pedersen, "Mescit", *İslam Ansiklopedisi*, MEB Yayınları, 1957, VIII, 47-62.

¹¹ Ahmet Çelebi, *İslam'da Eğitim Öğretim Tarihi*, (Çev.) Ali Yardım, İstanbul 1983, s. 41.

¹² Mustafa Çağrırcı, "Kur'an Kursu", *DİA*, İstanbul 2002, c. XXVI, s. 423.

¹³ Çelebi, a.g.e., s. 211.

saslaşmanın başlaması anlamına gelen medreselerin Hicri IV. asırda kurulmasından sonra da camiler eğitim ve öğretim görevlerine devam etmişlerdir.¹⁴

Selçuklu eğitim sistemini örnek alan Osmanlı döneminde Kur'an'ın öğretimi okulların türlerine göre basit ya da yüksek seviyede devam etmiştir. Kur'an öğretiminde önce öğrenciye harfler kavratılmış, sonra da bazı dualar ezberletilip düzenli olarak Kur'an'dan bazı sureler okutulmuştur. Bu sayede Kur'an'ın doğru bir şekilde okunmasının sağlanmasına özen gösterilmiştir. Tecvid kurallarının öğretilmesine ise Kur'an'ın hatmedilmesinden sonra başlanmıştır. Bu aşamadan sonra ise sesi güzel ve yetenekli olan öğrenciler hafızlığa başlatılmış, diğer öğrenciler de kabiliyetlerine göre bazı Türkçe risaleler, hüsn-ü hat ve dini meselelerle ilgili konulara yönlendirilmiştir.

Osmanlı'da küttap, sıbyan mektebi, mahalle mektebi ya da iptidai mektepler gibi çocukların temel eğitimlerinin yapıldığı kurumlarda Cumhuriyet'in başlarına kadar din dersleri ile Kur'an öğretimi birlikte yer almıştır.¹⁵ Osmanlı'da eğitimin ilk kademesi olan Sıbyan Mekteplerinde dersler cami içerisinde okul için ayrılan odalarda yapılmıştır. Öğretim metodu genel olarak ezber ve telkine dayanan Sıbyan Mekteplerinde öğrencilerin Kur'an'ı iyi okumaları ve bunun sonucunda güzel ahlaklı olmalarının yanı sıra tecvit ve kıraat ilimlerine de hâkim olmaları amaçlanmıştır. Bu okullarda genellikle eğitim düzeyi iyi olan müderrislerin yanında ağırlıklı olarak imam ve müezzinlerin ders verdikleri bilinmektedir. Medreselerin kurulması ile birlikte daru'l-kur'an, daru'l-huffaz ve daru'l-kurra adlarıyla açılan müstakil kurumlarda, tecvit, kıraat ve meharic-i huruf ilimlerine ilaveten ayrıca hafızlık eğitiminin de verildiği bilinmektedir.¹⁶ Yine Osmanlı'da ilk

¹⁴ Cahit Baltacı, *XV-XVII Asırlarda Osmanlı Medreseleri*, İrfan Matbaası, İstanbul 1976, s. 6.

¹⁵ Mehmet Dağ, H. Raşid Öymen, *İslam Eğitim Tarihi*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1974, s. 170.

¹⁶ Faik Reşit Unat, *Türkiye Eğitim Sisteminin Gelişmesine Tarihi Bir Bakış*, Milli Eğitim Bak. Yay., Ankara 1964, s. 8; Yusuf Alemdar, *İstanbul'da Kur'an Okulları*, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara 2007, s. 90.

dönemlerden itibaren mescitler, evler, medreseler ve tekkeler de içerisinde Kur'an derslerinin yapıldığı diğer mekanlardır.¹⁷

2. Cumhuriyet Sonrası Kur'an Kursları ve Kur'an Öğretimi

Şer'iye ve Evkaf Vekaleti'nin Cumhuriyet'in ilk yılları olan 3 Mart 1924 tarihinde kaldırılması ile birlikte Türkiye'de din eğitimi ve din hizmetlerinin düzenlenmesi görevi Diyanet İşleri Reisliği'ne ve bu hizmetleri yürütecek görevlilerin yetiştirilmesi için açılacak kurumların idaresi ve organizasyonu ise Maarif Vekaleti'ne verilmiştir.¹⁸ Medreselerin lağvedilmesi ile İmam ve Hatip Mektepleri ile İlahiyat Fakülteleri örgün din eğitimi görevini yürüten kurumlar olmuştur. Ancak 1933 yılında İmam ve Hatip Mektepleri ile İlahiyat Fakültesi'nin kapanması Kur'an öğretiminin örgün eğitim kurumlarında sona ermesine sebep olmuştur. Ayrıca ortaokul ve lise programlarından din derslerinin tamamen kaldırılması neredeyse insanların tamamen din eğitiminden mahrum kalmalarına neden olmuştur.¹⁹ Ancak sonraki yıllarda giderek artan din görevlisi ihtiyacının karşılanamaması ve bazı yeni siyasi gelişmeler üzerine 1949 yılında İmam-Hatip kurslarının açılmasına karar verilmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından bu kurslar 1951-1952 öğretim yılından itibaren İmam Hatip Okullarına dönüştürülmüştür.²⁰

1950 yılından sonra Türkiye'de çok partili siyasi yapı ile beraber demokratik ortamın oluşması, din eğitiminde özellikle Kur'an kurslarındaki gelişmelerin daha da hızlanması sonucunu doğurmuştur.²¹ Diyanet İşleri Başkanlığı, 1963 tarihinde Kur'an Kursları ile ilgili çok önemli stratejik ka-

---

¹⁷ Alemdar, a.g.e., s. 95-107; Mubahat Kütükoğlu, *XX. Asra Erişen İstanbul Medreseleri*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 2000, s. 264.

¹⁸ 429 Sayılı Şer'iye ve Evkaf ve Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Vekaletlerinin İlgasına Dair Kanun'un 1. ve 5. Maddeler. (6 Mart 1924 tarihli ve 63 Sayılı Resmi Gazete).

¹⁹ İsmail Kara, *Cumhuriyet Türkiyesi'nde Bir Mesele Olarak İslam*, Dergah Yayınları, İstanbul 2008, s.138-152.

²⁰ Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, Bakanlar Kurulu Kararları (30.18.1.0), 127.84.11.

²¹ 1950 yılında 124 Kur'an öğreticisi kadrosu tahsis edilmiş iken bu sayı 1962'de ise 666'ya kadar yükselmiştir. Bkz. 1 Mart 1950 tarih ve 7445, 1 Mart 1962 tarih ve 11048 sayılı Resmi Gazete.

rarlar almıştır.²² Kur'an kurslarının yaygın din eğitimi kurumları haline dönüştürülmeye başladığını da gösteren bu kararlar, 1965 tarihli 633 sayılı Kanunun ardından 1971 tarih ve 13989 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan *Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'an Kursları Yönetmeliği* ile ancak uygulanmaya konulmuştur. Bu gelişmelerle birlikte Kur'an kurslarının yönetim, eğitim ve öğretim işleri Milli Eğitim Bakanlığı ile işbirliği yapmak suretiyle Diyanet İşleri Başkanlığına verilmiştir.²³ 1990 tarihli yönetmelik ile yaz tatillerinde çocukların katılabileceği yaz kurslarının açılmasının ve camilerde Kur'an öğretiminin önü açılmıştır. 1997 yılında ilköğretimin zorunlu ve kesintisiz olarak sekiz yıla çıkartılması ile birlikte 23086 sayılı yönetmelik ile Kur'an kursları yönetmeliğinde önemli değişiklikler yapılmıştır. Bu değişiklikler kurslara olan talebin azalmasına sebep olsa da 2000 yılında yayınlanan *Diyanet İşleri Başkanlığı Kuran Kursları İle Öğrenci Yurt ve Pansiyonları Yönetmeliği* ve *Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'an Kursları Yönetmeliği*, Kur'an öğretiminin lehine yönelik önemli katkılar sağlamıştır.²⁴

3. Günümüzde Kur'an Kursları ve Kur'an Öğretiminde Temel Yaklaşımlar

Günümüzde yasal bir çerçevede devam eden Kur'an eğitimi, din eğitimi faaliyetleri içerisinde özel bir yere ve konuma sahiptir.²⁵ Aslında din eğitimi esas itibarıyla Kur'an eğitimidir. Kur'an'ın inanç, ibadet ve ahlak esaslarından oluşan içeriğinin anlaşılması ve yaşanması bu eğitimin başlıca amacını oluşturmaktadır. Yüzünden okunması bile aynı zamanda ibadet olarak kabul edilen Kur'an'ı kiraat ve tecvit kuralları çerçevesinde doğru okuyabilme önemli bir faaliyet alanıdır. Günümüzde çocuklar ve yetiş-

²² 21 Mart 1964 tarihli belge için, bkz. BCA, Basbakanlık Özel Kalem Müdürlüğü Evrakı (30.1.0.0), 105.657.9.

²³ BCA, Bakanlar Kurulu Kararları (30.18.1.2), 266.35.16; 278.17.4.

²⁴ Ramazan Buyrukcu, *Kur'an Kurslarında Din Eğitimi ve Öğretiminin Verimliliği Üzerine Bir Araştırma (Göller Bölgesi Örneği)*, Fakülte Kitabevi, Isparta 2001; Hasan Yavuzer, *Çağdaş Din Hizmeti ve Diyanet İşleri Başkanlığı-Dini Otorite ve Teşkilatların Sosyolojik Analizi*, Lâçin Yayınları, Kayseri 2006, s. 155-157.

²⁵ Türkiye'de Kur'an eğitim ve öğretiminin yasal zemini için bkz.: *Anayasa* (24. ve 136. madde), *Kanun* (Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun, Madde 7b), *Yönetmelik* (07.04.2012 Tarih ve 28257 sayılı DİB Kur'an Kursları ile Öğrenci Yurt ve Pansiyonları Yönetmeliği).

kinler için düzenlenen Kur'an kurslarında yüzünden okuma öncelikli olarak ele alınmaktadır.

Kur'an kursları, Türkiye'de yaygın din eğitimi faaliyetlerinin önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Kur'an-ı Kerim'i doğru ve usulüne uygun okuyabilmek, iman, ibadet ahlak ve Hz. Peygamber'in yaşantısı ile ilgili önemli bilgiler elde etmek bu kursların en önemli amaçlarından. Kur'an kurslarında bilimsel din eğitimi kriterlerini esas almak, fizikî şartlar ve eğitim süreçleri bakımından yeniden yapılandırarak işlevselliğini artırmak, söz ve davranışlarıyla örnek bir hayat sergileyebilen öğrenciler yetiştirmek ülkemizde Kur'an eğitiminin en temel ilkelerindedir.²⁶ Yüzünden, hafızlık ve yaz kursları olmak üzere üç ayrı kategoride öğretimin yapıldığı Kur'an kurslarına devletin verdiği destek uzun yıllar sadece Kur'an kursu öğretmenlerinin istihdamından ibaret olmuştur. Bu kursların diğer tüm ihtiyaçları ise halk tarafından karşılanmış ve karşılanmaya da devam etmektedir.²⁷

Din hakkında insanları doğru bilgilerle aydınlatma amacıyla görevli DİB, son yıllarda Kur'an-ı Kerim öğretme işini daha bilimsel yaklaşımlarla ele alarak gerçekleştirmeye çalışmaktadır.²⁸ Önceki yıllara nazaran önemli oranda istihdam sorunu çözülen Kur'an kurslarında öğretici ihtiyacı kadrolu veya sözleşmeli öğretmenlerle karşılanmaktadır. İhtiyacın kadrolu veya sözleşmeli öğretmenlerle karşılanamaması halinde ise vekil öğretici görevlendirilmektedir.²⁹ Geliştirilen kur sistemi ile kurslarda ihtiyaca ve talebe bağlı olarak hafta sonu ve mesai saatleri dışında da eğitim yapılabilmektedir. Okulların tatil olduğu zamanlarda Kur'an Kurslarında, camilerde ve müftülüklerce uygun görülecek yerlerde yaz Kur'an Kursları açılabilir.

Kur'an Kurslarında görev yapan öğretici personelin eğitim formasyonunu geliştirmek amacıyla son yıllarda çeşitli hizmet içi eğitim faaliyetle-

---

²⁶ <http://www.diyenet.gov.tr/turkish/dinegitimi/din-egitimi-dairesi-baskanligi>.

²⁷ M. Şevki Aydın, *Bir Din Eğitimi Kurumu Olarak Kur'an Kursu*, DİB. Yay., Ankara 2008, s. 34.

²⁸ M. Faruk Bayraktar, "Hafızlık Eğitiminin Geleneksel Yöntemler ve Kur'an Kursları", *X. Kur'an Sempozyumu (Kur'an ve Eğitim)*, Fecr Yayınları, Ankara 2008, s. 122.

²⁹ Diyanet İşleri Başkanlığı, *Kur'an Eğitim ve Öğretimine Yönelik Kurslar İle Öğrenci Yurt ve Pansiyonları Yönetmeliği*, 1. Bölüm, <http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/metin>.

ri başlatılmıştır. Din Hizmetleri Sunan Personelin Genel Hizmetçi Eğitim Programı, DİB Din Eğitimi Dairesi Başkanlığı Program Geliştirme Şube Müdürlüğü tarafından 2004 yılında çok sayıda akademisyenin de katkılarıyla geliştirilmiştir. Kur'an-ı Kerim Hizmet İçi Eğitim Kursu Rehber Öğreticiler Seminer Programı, DİB Din Eğitimi Dairesi Başkanlığı tarafından 2005 yılında uygulanmıştır. Ezanı Güzel Okuma Öğretim Programı,³⁰ ise DİB Din Eğitimi Dairesi Başkanlığı tarafından 2008 yılında uygulanmaya başlanmıştır. Adı geçen bu programlarda dini musiki dersi ya da eğitimi gibi konulara yer verilmemiştir. Ancak son yıllarda tüm din görevlilerine yönelik içerisinde dinî mûsikî eğitiminin de yer aldığı hizmetiçi eğitim programları da düzenlenmeye başlanmıştır. Bu programın başında şüphesiz Tashih-i Huruf Rehber Öğreticiler Programı önemli yer tutmaktadır.³¹ DİB Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğünce kurulan bir komisyon tarafından 2012 yılında geliştirilen Tashih-i Huruf Kursunda 60 saatlik Dinî Mûsikî dersi bulunmaktadır. Dini Musiki kursunda ise şu konular yer almaktadır: İmam-Hatiplik, müezzinlik ve din hizmetlerindeki önemi, ses ve oluşumu, sesin kaynağı, insan sesinin oluşumu ve ses değişimleri, ses sağlığını koruma yolları, sesin kullanım tekniği ve diyafram nefesinin kullanılması, makamlar ve formlar.

Dinî Mûsikî gelişim programı ise son yıllarda dini musikinin ve eğitiminin en üst düzeyde ele alındığı programdır.³² Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından düzenlenip dokuz ayda toplam 864 krediden oluşan programın en önemli hedefi, cami içi ve cami dışında gerçekleştirilen bir takım dinî, sosyal-kültürel toplantı ve etkinliklerde ihtiyaç duyulan mûsikî formlarını yerine getirebilme kapasite ve kabiliyetine sahip, bu doğrultuda grup oluş-

---

³⁰ Bu program; DİB Din Eğitimi Dairesi Başkanlığı tarafından 2008 yılında uygulanmıştır.

³¹ DİB Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğünce kurulan bir komisyon tarafından 2012 yılında geliştirilen Tashih-i Huruf Rehber Öğreticiler Programı, 25. 06. 2012 tarihli ve 603 sayılı onay ile uygulamaya konulmuştur. Tashih-i Huruf Kursunda 60 saatlik Dinî Mûsikî dersinde şu konular yer almaktadır: İmam-Hatiplik, müezzinlik ve din hizmetlerindeki önemi, ses ve oluşumu, sesin kaynağı, insan sesinin oluşumu ve ses değişimleri, ses sağlığını koruma yolları, sesin kullanım tekniği ve diyafram nefesinin kullanılması, makamlar ve formlar.

³² Bu program, Diyanet İşleri Başkanlığı Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü (Program Geliştirme Daire Başkanlığı) tarafından 2015 yılında uygulanmaya başlanmıştır.

turma ve ekip çalışması yapabilen, toplum huzurunda birtakım dinî törenleri icra ve idare edebilme cesaret ve girişkenliği olan personel yetiştirmektedir. Bu çerçevede kursiyerlerin ses eğitimi bilgi ve becerisine sahip, Kur'an-ı Kerim, ezan, salâ, kâmet, tesbih duaları, temcid, münâcât, mihrâbiye, tekbir, salâvât, ilâhiler, kasîde, mevlid gibi dinî mûsikî formlarını teorik ve uygulamalı olarak icra edebilen, bunları öğretme yöntem ve teknikleri ile öğrenme-öğretme sürecine aktif katılabilen, yapılan yaygın hataları tespit edebilen ve bunları düzeltme yöntem ve tekniklerini öğrenebilen bir personel olarak yetişmeleri hedeflenmektedir.³³

Hizmet içi eğitime alınan öğreticilere bilgi ve becerilerini geliştirmek amacıyla rehber kitap, cd vb. çeşitli eğitim materyalleri verilmektedir. Yine halkın din konusundaki ihtiyaçlarını sahih dinî bilgilerle karşılamayı amaç edinen Diyanet, öğrencilere çağdaş ve bilimsel verileri de göz önüne alarak ders kitaplarının yanı sıra çeşitli işitsel ders materyalleri desteği de sunmaktadır. Eğitsel kaygılar ön planda tutularak hazırlanan bu çalışmalar, Kur'an kurslarında öğrencilere ücretsiz olarak dağıtılmaktadır.³⁴

Kur'an Kurslarında son yıllarda geliştirilen kur sistemi, şüphesiz en önemli gelişmelerden birisidir.³⁵ Öğrencilerin eğitim ihtiyaçları, eğitim süresi, öğrenci velilerinin tatil programları, eğitimin etkin ve verimli bir şekilde yürütülebilmesi vb. etkenler dikkate alınarak Kur'an kursları dönem esasına göre kur sistemine geçmiştir. Yine Kur'an öğretimini yaygınlaştırmak, verimliliğini artırmak ve öğrencilerin güzel vakit geçirerek tatil havasında Kur'an öğrenmelerini sağlamak amacıyla 2012 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı ile Gençlik ve Spor Bakanlığı arasında bir protokol imzalanmıştır. Bu protokol ile 07-18 yaş aralığındaki gençlere, basketbol, güreş, masa tenisi, badminton, taekwondo, judo, karate gibi spor dallarında her ilin spor imkânları ölçüsünde kurslar düzenlenmektedir. Geliştirilen programlar, fiziki şartlardaki olumlu değişiklikler ve personel istihdamındaki ciddi artış-

---

³³ DİB Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü (Program Geliştirme Daire Başkanlığı), 2015, s. 7-8.

³⁴ *Dinim İslam Temel Bilgiler*, DİB yayınları, Ankara 2015, s. 418.

³⁵ Aydın, *Bir Din Eğitimi Kurumu Olarak Kur'an Kursu*, DİB. Yay., Ankara 2008, s. 93-99; M. Şevki Aydın, "Kur'an Kursu ve İsteğe Bağlı Din Eğitimi", *Diyanet Aylık Dergi*, Ocak 2007.

lar ile Kur'an Kurslarındaki eğitim faaliyetlerinde son yıllarda önemli gelişmeler gözlemlenmektedir.

4. Kur'an Kurslarında Okutulan Dersler ve Muhtevası

Hafızlık eğitiminin verildiği Kur'an Kurslarında öğrenciler hazırlık, ezberleme ve pekiştirme olmak üzere derslerini üç dönemde almaktadırlar. Ders programı haftada 30 saat üzerinden 4 ay hazırlık, 16 ay (dörder aylık 4 dönem) ezberleme ve 4 ay pekiştirme olmak üzere azami 24 aylık süreye tekabül etmektedir. Öngörülen hafızlık eğitiminin süresi iki yıl olsa da bazen bu süre kısalıp uzayabilmektedir. Hafızlık Kur'an Kurslarında verilen Kur'an-ı Kerim, Dini bilgiler, Sosyal Etkinlik ve Rehberlik derslerinin toplamı ise 3060 saat olarak planlanmıştır. Müstakil bir dini musiki dersinin olmadığı Hafızlık Kur'an Kurslarında Kur'an-ı Kerim ve Dini Bilgiler dersinin dışında Sosyal Etkinlik ve Rehberlik dersine ayrılan süre toplamda 305 saattir.³⁶ Bu dersin konusunu ise drama örnekleri, sportif faaliyetler, çoklu katılımlı öğretici oyunları, bilgi yarışmaları, tartışma (münazara) örnekleri, örnek olay incelemeleri, kültürel faaliyetler, eğitsel oyunlar, dini musiki, resim çizme, gezi gözlem, bilgisayar sunumu, dil ve anlatım, vatandaşlık bilgisi ve insan hakları, adab-ı muaşeret ve insan ilişkileri, problem yönetiminde etkin metotlar, kavram çalışmaları, seminerler, proje sergileme ve çeşitli sunumlar oluşturmaktadır.³⁷ Görüldüğü üzere Dini Musiki için ayrılan süre yok denilecek kadar az bir süreye tekabül etmektedir.

Sekiz ay süreli olan Kur'an kurslarında temel dini bilgiler ile Kur'an-ı Kerim'i yüzünden okuma eğitimi verilmektedir. Bu kursları başarı ile bitirenler isterlerse hafızlık eğitimine devam edebilmektedirler. Kur'an-ı Kerim, İbadet, İtikat ve Ahlak derslerinin okutulduğu bu kurslarda da müstakil bir Dini Musiki dersi bulunmamaktadır.³⁸ Yaz Kur'an kurslarında ise yine temel dini bilgiler ile Kur'an-ı Kerim'i yüzünden okuma eğitimi verilmektedir.³⁹ Üçer haftalık dönemler halinde toplam dokuz hafta süresi olan

³⁶ Diyanet İşleri Başkanlığı, *Hafızlık Eğitim Programı*, Ankara 2010, s.23.

³⁷ Diyanet İşleri Başkanlığı, *Hafızlık Eğitim Programı*, Ankara 2010, s.25.

³⁸ *Dinim İslam Temel Bilgiler*, DİB yayınları, Ankara 2015.

³⁹ Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'an Kursları İle Öğrenci Yurt ve Pansiyonları Yönetmeliği, (Resmi Gazete Yayın Tarihi ve Sayısı:03/03/2000/23982)

bu kurslara öğrenciler kanuni temsilcilerinin talepleri ve onayları doğrultusunda başvurabilmektedirler. Derslerin ve muhtevalarının birbirine çok benzediği Kur'an kurslarının haftalık ders saatleri, kurs türüne göre farklı şekillerde düzenlenmiştir. Hafızlık ve yüzünden Kur'an eğitiminin yapıldığı kurslarda haftalık 24 saat ders okutulurken yaz kurslarında ise 14 saat ders okutulmaktadır.⁴⁰

Bütün Kur'an Kurslarında Kur'an-ı Kerim ve Temel Dini Bilgiler dersi ortaktır. Ancak konular öğrencilerin yaş durumları ve kurs süreleri doğrultusunda değişebilmektedir. Kur'an kurslarında bütün Kur'an-ı Kerim derslerinde Kur'an'ı ve muhtevalarını tanıma, Kur'an-ı Kerim'i okumaya giriş, yüzünden okuma, ezberlenecek dua, sure ve anlamları, tecvidin amaç ve önemi ile tecvid kuralları ortaktır. Ezberlenecek dua ve sureler ise kursların yapısına göre değişmektedir. Kur'an Kurslarının programlarında Kur'an-ı Kerim'in dışında iman esaslarını ele alan İtikat; ibadet, temizlik, dua ve yardımlaşma konularını ele alan İbadet, İslam ahlakını ele alan Ahlak ve Hz. Muhammed (sav)'in hayatı ile O'nun kişilik ve davranış özelliklerini ele alan Siyer dersleri yer almakta ve bu dersler Kur'an kursu öğreticilerinin rehberliği ile öğrencilere verilmektedir.⁴¹

5. Kur'an Kurslarında Dini Mûsikî Dersinin Gerekliliği ve Önemi

Dînî Mûsikî eğitimi veren kurumların geçmişi oldukça eskilere dayanmaktadır. Hemen hemen tüm dinlerde mûsikînin dini amaçlarla kullanıldığı bir vakıdır. Örneğin hristiyanların kilisede önemli ölçüde mûsikîye yer verdiği bilinmektedir. Yine eski Türklerin belli zamanlarda ve dini amaçlarla düzenlediği *toy* adı verilen törenlerde yahut vefat eden bir insanın ardından tertiplenen *yuğ* adı verilen toplantılarda dini mûsikîye yer verdikleri bilinmektedir.⁴²

[http://www.diyaretgov.tr/turkisch/default.asp\(30/05/2007\)](http://www.diyaretgov.tr/turkisch/default.asp(30/05/2007)).

⁴⁰ Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'an Kursları İle Öğrenci Yurt ve Pansiyonları Yönetmeliği, (Resmi Gazete Yayın Tarih ve Sayısı:03/03/2000/23982)

⁴¹ Diyanet İşleri Başkanlığı Kursları Yönergesi, [http://www.diyaretgov.tr/turkisch/default.asp\(22/12/2005\)](http://www.diyaretgov.tr/turkisch/default.asp(22/12/2005)).

⁴² İsmail Hakkı Özkan, *Türk Mûsikîsi Nazariyatı ve Usulleri Kudüm Velveleleri*, Ötügen Neşriyat, 2. Baskı, İstanbul, 1987, s. 17.

Mûsikînin ibadetlerde kullanıldığı ilk faaliyetler Hz. Muhammed (sav) döneminde, Kur'ân kıraati ve ezan okuma gibi dînî formlarda ortaya çıkmıştır. Hz. Muhammed (sav)'in kendisinin bizzat bulunduğu meclislerde güzel sesli olan arkadaşlarından Ebu Musa el-Eş'ari'ye Kur'ân-ı Kerim⁴³, Bilal-i Habeşi'ye de ezan okutturduğu bilinmektedir.⁴⁴

Mûsikî eğitiminin temelleri kurumsal anlamda Selçuklular döneminde Nizamiye medreseleriyle atılsa da Osmanlı döneminde bu kurumlar gelişerek ilerleme kaydetmişlerdir. Medreselerde matematik, astronomi, fizik vb. ilimlerin yanında dine dayalı müzik eğitimi de verilmiştir. Bu dönemde mûsikî öğretimi devletin genel eğitim politikaları çerçevesinde daha çok *dinsel* ve *geleneksel* bir sisteme uygun olarak yapılmıştır.⁴⁵ Cumhuriyet döneminde açılan pek çok müzik eğitim kurumlarında ise ne yazık ki dînî mûsikî öğretimine çok nadir rastlanılmaktadır. Bu dönemde dînî mûsikî eğitiminin verildiği resmi kurumlar, ilahiyat fakülteleri ve imam hatip liseleridir. Ancak bu kurumlarda verilen dînî mûsikî dersi de ne yazık ki yeterli düzeye ulaşamamıştır. Dini mûsikî dersleri verebilecek donanımda öğretmen yetiştirilmemesi ya da uygun atamaların yapılmayışı bu durumun belki de en önemli sebeplerindedir.

Dinî mûsikî derslerindeki asıl hedef; öğrencilerin Kur'an-ı Kerim, ezan, salâ, kâmet, tesbih duaları, temcid, münâcât, mihrâbiye, tekbir, salâvât, ilâhi, kasîde, mevlid gibi dinî mûsikî formlarını teorik ve uygulamalı olarak icra edebilen bir birey olarak yetiştirmeleridir. Çünkü öğrenciler ses ve mûsikî eğitimleri sayesinde imam-hatiplik ve müezzinlik gibi din görevliliği hizmetlerini daha iyi şartlarda yapacaklardır.

Ülkemizde mevcut Kur'an Kurslarının yapısı ve eğitim sistemi de göz önüne alınarak öğrencilere en azından yukarıda bahsi geçen konularla ilgili genel bilgiler vermek ya da ileride muhtemel din görevlisi olabilecek potansiyeldeki öğrencileri bu anlamda detaylı bilgilendirmek ya da yönlendirmek bir hedef olmalıdır. Kur'an kursu öğrencilerinden bu konuda kendilerini yeterli görmeyenler için görsel ya da işitsel çeşitli teknolojik araçların

⁴³ Buhari, *Sahihu'l-Buhari*, Fedailu'l-Kur'ân: 31, İstanbul 1979, c. VI, s. 112.

⁴⁴ Ebu Davud, *Sünen-i Ebi Davud*, Edeb, Daru İhyai't- Turasi'l-Arabi, Beyrut, Tarihsiz, Ede 4985.

⁴⁵ Ahmet Say, *Müzik Öğretimi*, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, 3. Basım, Ankara, 2001, s. 119.

yardımı ile konular öğrencilere verilmeye çalışılmalıdır. Zira konu ile alakalı yeterli seviyede teknolojik materyal günümüzde her yerde mevcuttur. Zaten Diyanet İşleri Başkanlığı'nın son yıllarda başta Kur'an kursu öğretmenleri ve imam-hatipler olmak üzere tüm personeline yönelik uyguladığı hemen tüm hizmetiçi eğitim seminerleri ya da ihtisas kurslarında dinî mûsikiye ait konulara belli oranlarda yer vermeye başladığı bilinmektedir.

Ülkemizde dini mûsiki eğitiminin verildiği resmi kurumlar olan İlahiyat fakülteleri ve İmam Hatip liselerinde verilen dini mûsikî dersi ne yazık ki yeterli düzeye hiçbir zaman çıkamamıştır. Çünkü toplumun din görevlisi ihtiyacının giderilmesi amacıyla kurulmuş olan İlahiyat Fakülteleri ve İmam Hatip Liselerinde dini mûsiki dersi geçmişte seçmeli ders olarak okutulmakta ya da haftalık 1 ya da 2 saatlik dilimi geçememiştir. Günümüzde ise ilahiyat fakültelerinde dini musiki dersi 2 saat zorunlu ve 2 saat seçmeli olarak verilmektedir. Okullarını bitirir bitirmez potansiyel din görevlisi olacak öğrenciler için bu süre kanaatimizce yeterli bir süre değildir. Dini mûsikîye ait yeterli bilgi almak ve bu konuda tecrübe edinmek için Kur'an kurslarında eğitim gören öğrencilere hazır bulunuşluk ve eğitim seviyelerine göre dini mûsikî eğitiminin verilmeye başlanması gerekmektedir. Kur'an Kurslarında öğrencilerin özellikleri, ilgi ve ihtiyaçları, ortam, donanım ve mûsikî ders saati gibi değişkenler çok iyi analiz edilerek dini mûsikî dersleri teorik bilgilere ilaveten pratik uygulamalarla da desteklenmelidir.

Öğrencilere Kur'an kursu yıllarında mûsikîye ait genel olarak yapılacak teorik bilgilendirilmelere ilaveten ayrıca onlara mûsikî dinleme ve icra yapma zevki kazandırılmaya da çalışılmalıdır. Belki de bu dönemde öğrencilerin Dini mûsikîyi sevmeleri ileride dini mûsikî eğitimi üst düzeyde almalarına kapı aralayabilecektir. Dinî mûsikî eğitimi, tedricilik esasına dayalı bir süreç gerektirdiği için bu derslerin Kur'an kurslarından başlayarak tüm İHL ve ilahiyat eğitimi boyunca kesintisiz devam etmesi gerekmektedir. Dinî mûsikî konuları tedrici bir şekilde düzenlenerek İHL ortaokul kısmında basit dinî mûsikî konuları, İHL lise döneminde ise dinî mûsikînin özellikle cami mûsikîsine ait formlar, usul ve bazı önemli makamlar kavratılmalıdır. Bunun için mevcut yaygın din eğitiminin ilk halkası olan yaz Kur'an kurslarının ders programına haftada bir ders saati olmak üzere dini mûsikî dersi konulmalıdır. Aynı şekilde yüzünden ve hafızlık eğitimi veren Kur'an kurslarının ders programlarının içerisine yaş ve sınıf düzeyine göre

dini mûsikî dersi konulmalıdır. İsveç, İngiltere, Japonya, Almanya, Romanya, Polonya gibi müzik eğitimini anaokullarından başlatarak sistemli bir şekilde yürüten ülkelerin de dinî mûsikî eğitimine dair politikaları da incelenenerek konu ile ilgili kapsamlı analizler doğrultusunda adımların atılması önemli faydalar sağlayacaktır.⁴⁶

Öğrencilerin, velilerin ve Kur'an kursu öğreticilerinin dini mûsikî dersini sadece eğlence dersi ya da dinlenme dersi olarak görmemeleri gerekir. Çünkü insanın iç oluşumunu biçimlendiren, davranışlarında fizyolojik ve psikolojik etkilere sahip etkin bir güç olan müzik sadece bir eğlence aracı olarak değerlendirilmemelidir. Dini mûsikî derslerine yönelik muhtemel olumsuz bakış açılarına karşın bazı insanların bu konudaki önyargılarını değiştirecek çeşitli etkinliklerin ve alternatif çalışmaların da yapılması gerekmektedir.

6. Kur'an Kurslarında Dinî Mûsikî Dersinin Muhtevası

Kur'an kurslarında dinî mûsikî dersinin adı ya da içeriği ile ilgili bazı değişiklikler önerilebilirse de bu derse ait bir kitabın ivedilikle oluşturulması gerekmektedir. Diyanet İşleri Başkanlığı; Başkanlık uzmanları, İHL'lerde ve Kur'an kurslarında derse giren öğretmenler ve özellikle bu alanda ehliyetli olan ilahiyat fakültelerindeki ve konservatuarlardaki öğretim üyelerinden oluşan bir komisyonun konu ile ilgili çalışması önemlidir. Dini mûsikî dersinin öğretim programı yeniliklere açık ve dini mûsikî eğitiminden beklenen amaçlar doğrultusunda olmalıdır. Yine ders kitabının içeriğinin de yaş grupları ve ses özelliklerine uygun olarak hazırlanmasına da azami özen gösterilmelidir.

Kur'an-ı Kerim, itikat, ibadet, ahlak ve siyer derslerinin dışında başka bir dersin olmadığı Kur'an kurslarında haftada 1 ders saati de olsa dinî mûsikîye ait konuların verilmesi gerekmektedir. Özellikle cami mûsikîsine ait bilgilerin teorik ya da pratik olarak öğretilmesi yerinde olacaktır. Cami mûsikîsi, camilerde ibadet esnasında bir veya birkaç müezzin, imam ya da cemaatin katılımıyla gerçekleşmektedir. Cami mûsikîsinde enstrüman kullanılmadığı için ses çok önemlidir. Cami mûsikîsi, dinî

⁴⁶ Adil, Türkoğlu, *Fransa, İsveç ve Romanya Eğitim Sistemleri*, Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Ankara 1983, s. 36.

hayatımızda çok önemli yeri olan ezan, salâ, kâmet, tesbih duaları, temcid, münâcat, mihrâbiye, tekbir, salâvât, ilâhiler, kasîde, mevlid gibi formlardan meydana gelir.

Ezan, İslam dininde namaz ibadetine davet için okunur. Günde beş vakit kılınması farz olan namaz için beş ayrı vakitte minarelerden nağmelerle süslenerek ritimsiz ve irticâlen okunur. Ezanı her makamda okumak mümkün olsa da, vakitlerin insan ruhu üzerindeki etkisi düşünülerek hangi vakitte hangi makamın etkili olduğu belirlenmiş, beş vakit için farklı makamlar tertip edilmiştir. Kur'an-ı Kerim gibi ezan da tecvid ve kıraat esaslarına uyularak güzel nağmelerle okunmalıdır.

Salâ ve kamet de ezan gibi güzel nağmelerle okunması gereken cami mûsikîsi formlarındandır. Allah'ın bağışlaması ve selamının O'nun üzerine olması dileği ile Hz. Muhammed (sav) için okunan dualara *salâvat*, minarelerden okunan şekline ise *salâ* denir. Salâlar da ezanın okunduğu makamdan irticâlen okunur. Camide farz namazlarının kılınışından önce, ezandan daha seri bir şekilde okunan kametin de ezanda olduğu gibi vakitin özellikleri düşünülerek makamlı okunması esastır. Dinî mûsikî dersinde öğretilen ezanlar ve salâ ile bunlara ait makamlar şunlardır: Sabah ezanı (sabâ), öğle ezanı (uşşâk), ikindi ezanı (rast), akşam ezanı (segâh), yatsı ezanı (hicâz); dilkeşhâverân salâ, sabah-cuma salâti, hüseyinî salâ (cenaze salâti) ve bayâtî salâ (bayram salâsi).

Cami mûsikîsinin ezan, salâ, temcid gibi formlarının icra şekilleri genellikle doğaçlama tarzındadır. Aslında cami mûsikîsinden amaç mûsikî yapmak değil, yapılan ibadetlerden en üst düzeyde haz alınmasını sağlamaktır. Camilerde yapılan dua ve ibadetler esnasında musikiden önemli oranda istifade edilmektedir. Bu yüzden özellikle erkek Kur'an Kurslarında eğitim alan öğrencilerin camilerde ses ve musiki bilgisine dayalı görev yapmaları sebebiyle bu öğrencilere imam-hatiplik, ezan, kamet, salâ ve müezzinlik gibi cami mûsikîsine ait formların uygulamalı olarak öğretilmeye başlanması faydalı olacaktır.

Kur'an kurslarındaki tüm öğrenciler için sesin önemi, ses oluşumu ve kaynağı, ses değişimleri, ses sağlığını koruma yolları, sesin kullanım tekniği ve diyafram nefesinin kullanılması vb. mevzular bu dersin en temel konularıdır. Yine makamlar ve formlarla ilgili basit tatbikatlar, seslerin net ve temiz çıkarılması öğrencilere bu derste verilmeye başlanmalıdır. Dinî

mûsiki dersinde ezan ve müezzinlik uygulamalarına ilaveten tesbih duaları, tekbir, salavât, bazı basit ilâhiler, kasîde ve mevlid formları önem sırasına göre kursların süreleri ile uyumlu olacak şekilde eklenmeli ve görsel ya da işitsel materyallerle bu formlar desteklenmelidir.

7. Dinî Mûsikî Öğretimi ve Kur'an Kursu Öğreticilerinin Yeterlikleri

Kur'an Kursları üzerine yapılan bir araştırmada pek çok öğreticinin Kur'an öğretiminde özellikle yeni pedagojik yöntemlerden haberdar olmadığı ve kendi öğrenciliği döneminde hocasından gördüğü yöntemlerle Kur'an öğretimini sürdürdüğü ortaya çıkmıştır.⁴⁷ Kur'an kursu öğreticilerinin öğretim yöntem ve teknikleri konusunda genel ve özel yeterlik konularında bilgi sahibi olmaları mesleklerine önemli oranda katkı sağlayacaktır.

Yeterlik, bir görevi kabul edilebilir düzeyde yerine getirebilmek için sahip olunması gereken özellikler bütünüdür.⁴⁸ Yaygın din eğitimi veren Diyanet'in bünyesinde görev yapmakta olan personelin sahip olması gereken nitelikleri belirleme amacıyla ilk olarak 2004 yılında Kayseri'de konunun uzmanları tarafından *Din Görevlilerinin Yeterlikleri* konulu ilmi bir toplantı tertip edilmiştir. Din görevlilerinin yeterlikleri bu toplantıda *genellik, ölçülebilirlik, işlevsellik, bütünlük ve tekrarlanabilirlik* ilkeleri doğrultusunda belirlenerek Kur'an Kursu öğreticilerinin ve diğer din görevlilerinin yeterlikleri temel ve özel alan olmak üzere iki kısımda ele alınmıştır.⁴⁹ Tüm görevlilerin sahip olmaları gereken temel yeterlikler de *alan, genel kültür ve eğitim-öğretim* olmak üzere üç ana başlıkta ortaya konmuştur.⁵⁰

Kur'an Kursu öğreticilerinin temel yeterlikleri Kur'an, tefsir, fıkıh, hadis, akaid, kelam ahlak bilgisi, yüzünden ve ezbere Kur'an okuma, Hz.

⁴⁷ M. Faruk Bayraktar, "Hafızlık Eğitiminin Geleneksel Yöntemler ve Kur'an Kursları", *X. Kur'an Sempozyumu(Kur'an ve Eğitim)*, Fecr Yayınları, Ankara, 2008, s. 123; Mehmet Korkmaz, *Kur'an Kursu Öğreticilerinin Eğitim-Öğretim Yeterlikleri*, Türiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2012, s. 166.

⁴⁸ Ziya Bursaloğlu, *Eğitim Yöneticisinin Eğitim yeterlikleri*, Ankara Ü. E. F. Yay., No: 93, Ankara, 1981, s. 5.

⁴⁹ Mehmet Korkmaz, *Kur'an Kursu Öğreticilerinin Eğitim-Öğretim Yeterlikleri*, Türiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2012, s. 19-26.

⁵⁰ *DİB Taşra Teşkilatlarında Din Hizmetlerini Yürütenlerin Temel ve Özel Yeterlikleri*, DİB Yayınları, Ankara, 2005, s. 20.

Peygamberin hayatı ve inanç esaslarını bilmekten oluşmaktadır. Genel kültür yeterlik bilgisi de; din ve kültür, yaygın din eğitimi, Kuran öğretimi, din hizmetlerinde hitabet, etkili iletişim, rehberlik ve dinî danışmanlık konularını kapsamaktadır. Kur'an Kursu öğreticilerinin özel görev yeterlikleri ise Kur'an okuma ve öğretme becerisine ilaveten dinî bilgiler öğretme becerisinden oluşmaktadır.⁵¹ Diyanet İşleri Başkanlığı, Kur'an kursu öğreticilerinin Kur'an'ı tecvit kurallarına göre yüzünden okuyup Kur'an'dan bazı bölümleri ezbere okumasını, Arapça ve Osmanlıca bilmesini, tefsir, hadis, fıkıh, siyer, iman, ibadet ve ahlak konusunda temel bilgilere sahip olmasını hedeflenmektedir.⁵² Kur'an kursu öğreticilerinin yine iman, ibadet ve ahlâk esaslarını açıklayacak donanımda olmaları ve öğrencileri derse motive etmelerini istenmektedir.⁵³

Kur'an Kursu öğreticileri başta olmak üzere tüm din hizmetleri personelinin temel ve özel alan yeterlikleri ele alınırken dinî mûsikîye ait en temel bilgileri bilip uygulaması konuları ne yazık ki yer almamaktadır. Oysa başta imam-hatipler ve erkek Kuran kursu öğreticileri ezan, kamet, salat-ü selam ve namaz tesbihatı konularında zaten dini mûsikîden fiilen yararlanmaktadırlar. Din görevlilerinin yaptığı pek çok görev zaten dinî mûsikî ile ya doğrudan ya da dolaylı olarak ilişkilidir. Öğrencileri derse kanalize ederek ders içi performanslarını artırma hususunda da müzik önemli bir görev üstlenmektedir. Özellikle dersler esnasında dini mûsikiye ait eserlerin dinletilmesi ya da icra edilmesi öğrencilere ve öğrencilere pek çok faydalar sağlayacaktır.

Türkiye'de Kur'an kursları ve İmam Hatip Liseleri potansiyel olarak din görevlilerinin yetiştiği kurumların başında gelmektedir. Öğrencilerin son yıllarda bu okullardan mezun olur olmaz din görevliliği kadrolarına atanabildikleri gerçeğinden yola çıkarak bu öğrencilerin daha bu kurumlardaki eğitimleri esnasında ses ve musiki bilgilerini içeren önemli meslekî

---

⁵¹ *DİB Din Eğitimi Daire Başkanlığı Program Geliştirme Şubesi Müdürlüğü Din hizmetleri sunan personelin genel hizmetiçi eğitim programı (Kur'an Kursları Öğreticilerinin Hizmetiçi Eğitim Programı)*, DİB Yayınları, Ankara, 2014.

⁵² *Diyanet İşleri Başkanlığı Personel Yeterlikleri*, DİB Yayınları, Ankara, 2014.

⁵³ *Diyanet İşleri Başkanlığı Personel Yeterlikleri, (Kur'an Kursları Öğreticilerinin Özel Yeterlikleri)*, DİB Yayınları, Ankara 2014.

bilgilerle donatılmaya başlamaları gerekmektedir. Kur'an kursu öğreticilerinin mûsikîye dair sahip olmaları gereken yeterliklerden bazıları şunlardır:

1. Ses eğitimi, sesin doğallığını bozmadan onu sağlıklı bir şekilde korumak ve müzik özellikleri göz önünde bulundurularak olumlu değişiklikler oluşturma sürecidir.⁵⁴ Kur'an kurslarındaki eğitimde sesin kullanımı ve eğitiminin önemi büyüktür. Zira son yıllarda sesin yanlış kullanımından kaynaklanan diyafram ve artikülasyon ile ilgili din görevlileri ve öğretmenlerin ses teli nodülü, reinke ödemi (ses tellerinde sıvı birikimi), reflü (mide sıvısının boğaza geri akması), ses teli kanaması, gırtlak iltihapları, hipotiroidizm (ses kısıklığı, ses yorgunluğu, seste perdelenme ve puslanma, ses genişliğinin daralması, boğaza bir şey takılmış hissi gibi yakınmalar) gibi önemli sorunlar yaşadığı bilinmektedir. Bu yönüyle Kur'an kursu öğreticileri hem kendi kendilerinin hem de öğrencilerinin ses sağlıklarını korumaları için belirli düzeyde ses eğitimine ihtiyaçları vardır. Kur'an kursu öğreticilerinin ses çalışması, ses egzersizi, gırtlak çalışması ve doğru nefes alma ile ilgili bazı teknik bilgileri bilmeleri gerekmektedir. Zaten herhangi bir dinî mûsikî formunun icrası esnasında düzgün nefes alma tekniklerinin bilinip uygulanması son derece önemlidir.

2. Kur'an kursu öğreticileri zaman zaman icra edebildikleri ney, def vb. enstrümanlarla ya da kasetten yapılan dinletilerle monoton geçen eğitim havasını daha canlı ve dinamik hale getirebilirler. Yine Kur'an kursu öğreticilerinin koro oluşturmaları ve yönetmeleri gibi sanatsal etkinlikler öğrenciyi hem derse motive etmekte hem bireysel yeteneklerini geliştirmekte hem de öğrencilerin kur'an kurslarını daha fazla sevmelerini sağlamaktadır.

3. Kur'an kursu öğreticilerinin beste yapma, fon müziği oluşturma ve doğaçlama yapma gibi müzikal becerileri varsa bunları derslerde kullanmaları öğrenci motivasyonun artmasında önemli rol oynayacaktır. Örneğin tecvit kurallarını öğretirken bazı harf ve kelimeleri bilinen bir ilahinin makam ve bestesine uyarlayarak söyleme ve söyletme, arzu edilen bilgileri hafızada tutma yönünde faydalı olacaktır.

---

⁵⁴ Birol Gonca, "Müzik Öğretmeni Adaylarında Düzgün, Doğru ve Etkili Konuşma Yönünden Bireysel Ses Eğitiminin Önemi," *Cumhuriyet'imizin 80. Yılında Müzik Sempozyumu*, 1998, s. 14.

4. Kur'an kursu öğreticileri, eğitimde teknolojik gelişmeleri yakından takip etmeli ve bu gelişmeleri kullanabilmelidir. Görsel-işitsel materyallerin bir arada öğrenciye sunulması eğitimde önemli bir faktördür.⁵⁵ Yine bilgisayar, projektör, video, elektrikli enstrümanlar, cd-kaset çalar ve kaydediciler de öğretmenler tarafından kolayca kullanılacak eğitim araçlarıdır. Bu araçlarla derslerin öğrenciler için daha ilgi çekici bir hale geldiği ve aktif katılımın sağlandığı ve bu sayede derslerden daha fazla keyif alındığı da bilinmektedir.⁵⁶

5. Öğrencilere dini müzikîyi tanıtmak, dünyaca ünlü bestekar ve onların ortaya koyduğu eserleri dinletmek ve bu sayede kadim müzikîmizi sevdirmek de önemli bir misyondur. Ayrıca popüler kültürün tüm dünyayı etkisine aldığı günümüzde dinlenilecek müziklerin seçimi de çok önemlidir. Çünkü müzik duygusunun geliştiği dönemler olan okul yıllarında insan bütün seslere karşı duyarlıdır. Özellikle çocukların kaliteli ses ve müziklere karşı dikkatlerini çekmek ve onları dinlemeye teşvik etmek de önemli bir görev olsa gerektir.

6. Dini müzikî alanında eğitim amaçlı, resmi ve özel şirketler tarafından kaydedilmiş Kur'ân-ı Kerim, ezan, ilahi, kaside, na't, mevlid-i şerif vs. hemen her yerde mevcuttur. Kur'an kursu öğretmenleri, alanı ile ilgili bir müzik arşivi oluşturmasında da büyük yararlar vardır. Böylelikle öğretmenler basit dini müzikî eserlerini öğrencilere öğretebilmeli ya da en azından dinletmelidirler. Kur'an kursu öğretmenlerinin ayrıca bu dersin dengeli bir şekilde verilmesi hususunda çocukların psiko-motor, kavrama, duygusal, sosyal, kültürel, estetik becerilerini tanımaları ve aynı zamanda yaş-müziksel beceri gelişimlerini de bilmeleri gerekmektedir.

---

⁵⁵ Tuğba Yanpar Şahin ve Soner Yıldırım, *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*, Anı Yayıncılık, Ankara 1999, s. 24.

⁵⁶ Hasan Arapgirlioğlu, "Müzik Teknolojisi Ve Yeni Yüzyılda Müzik Eğitimi", *Cumhuriyet'imizin 80. Yılında Müzik Sempozyumu*, 2003, s. 13-14.

Sonuç

Dinî hayatımızda çok önemli yeri olan *Kur'an-ı Kerim, ezan, salâ, kâmet, tesbih duaları, temcid, münâcât, mihrâbiye, tekbir, salâvât, ilâhiler, kasîde, mevlid* gibi câmi mûsikisi formlarının özellikle insan ruhuna olumlu katkılar yaptığı bilinen bir gerçektir. Mûsikî geleneğimizin ihya edilerek din hizmetlerinde kullanılması ve bu tarihi zenginliğin günümüze taşınıp aynı zamanda istikbale intikal ettirilmesi gerekmektedir.

Son yıllarda Kur'an kursları yeni bir anlayış ve formatla insanımızın ihtiyaç ve beklentileri doğrultusunda faaliyetlerine devam etmektedir. Kur'an kurslarındaki eğitim ve öğretimle ilgili görülen olumsuz bazı durumların üzerine kararlılıkla gidilmesi ve pek çok önemli değişikliklere imza atılması son derece sevindiricidir. Yapısal, yönetsel ve yönetsel pek çok olumlu gelişme bu kurslarda eğitim gören öğrencileri ve velileri de mutlu etmektedir. Kur'an kurslarındaki eğitim düzeyini çağdaş eğitim bilimlerinin öngördüğü anlayış, yöntem ve tekniklerle yükseltme çalışmaları bu kurslara dinî mûsikî derslerinin ilavesi ile daha da anlam kazanacaktır. Dini mûsikî derslerinin de bu kurslarda ayrı bir ders müfredatı olarak okutulması, öğrenciler için özellikle cami mûsikisi geleneğini tanıma fırsatı bulacakları önemli bir zaman dilimi olacaktır. Yine öğrenciler bu ders sayesinde müezzinlik, ses bilgi ve becerisi ve özellikle de cami mûsikî formlarını icra etmeye başlayacaklar ya da en azından bu konularla ilgili teorik bilgi sahibi olacaklardır. Dini Mûsikî dersi, muhteva itibarıyla zaten Kur'an kurslarındaki diğer dersleri de tamamlar mahiyettedir. Ayrıca ihdas olunacak bu ders Kur'an kurslarının eğitim felsefesine de ters değildir.

Din görevlilerinin meslekî eğitiminin ayrılmaz bir parçası olan dinî mûsikî eğitimine ve bu dersi verecek öğreticiye gereken önem ve değer verilmelidir. Günümüzde unutulmaya yüz tutmuş bazı dinî mûsikî formlarının yeniden inkişafı ve çok daha güçlü bir şekilde icra edilmeleri için Kur'an kurslarında dinî mûsikî derslerinin yer alması hususunda gerekli yasal ve yapısal düzenlemeler Diyanet İşleri Başkanlığı ve ilgili diğer birimlerce ivedilikle yapılmalıdır.

Kaynakça

- M. Şevki, *Bir Din Eğitimi Kurumu Olarak Kur'an Kursu*, DİB Yay., Ankara 2008.
- , M. Faruk, *Kur'an Kursları Üzerine Bir Araştırma*, İstanbul 1992.
- Akyürek, Süleyman, "Kur'an Kursu Öğreticilerinin Mesleki Yeterlikleri", *E. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 18, Bahar 2005/1, Kayseri, 2005.
- Alemdar, Yusuf, *İstanbul'da Kur'an Okulları*, TDV Yayınları, Ankara 2007.
- Arapgiriöğlü, Hasan, "Müzik Teknolojisi ve Yeni Yüzyılda Müzik Eğitimi",
- Aslantürk, A. Hümeıra, "Kur'an Kursu Öğreticilerinin Problemleri" *Kur'an Kurslarında Eğitim, Öğretim ve Verimlilik Tartışmalı İlimi Toplantı*, Ensar Neşriyat, İstanbul 2000.
- Ay, M. Emin, *Problemleri ve Beklentileriyle Türkiye'de Kur'an Kursları*, Bursa 2005.
- Aydın, M. Şevki, "Kur'an Kursu ve İsteğe Bağlı Din Eğitimi", *Diyanet İlimi Dergi*, Ocak/2007.
- Baltacı, Cahit, *XV-XVII Asırlarda Osmanlı Medreseleri*, İrfan Matbaası, İstanbul 1976.
- Başkurt, İrfan, *Din Eğitimi Açısından Kur'an Öğretimi ve Yaz Kur'an Kursları (İstanbul Örneği)*, Dem Yayınları, İstanbul 2007.
- Bayraktar, M. Faruk, "Hafızlık Eğitiminin Geleneksel Yöntemler ve Kur'an Kursları", *X. Kur'an Sempozyumu (Kur'an ve Eğitim)*, Fecr Yayınları, Ankara 2008.
- Bilgin, Beyza, *Eğitim Bilimi ve Din Eğitimi*, Ankara 1998.
- Biröl, Gonca, "Müzik Öğretmeni Adaylarında Düzgün, Doğru ve Etkili Konuşma Yönünden Bireysel Ses Eğitiminin Önemi," *Cumhuriyet'imizin 80. Yılında Müzik Sempozyumu*, 1998.
- Buhari, *Sahihu'l-Buhari*, Çağrı Yayınları, İstanbul 1979.
- Bulut, Mehmet, "Diyanet İşleri Bakanlığının Yaygın Din Eğitimi Görevi", *Diyanet İlimi Dergi*, c. 35, 1999.
- Bursalıoğlu, Ziya, *Eğitim Yöneticisinin Eğitim yeterlikleri*, Ankara Ü. Eğt. Fk. Yay., Ankara 1981.
- Buyrukçu, Ramazan, *Kur'an Kurslarında Din Eğitimi ve Öğretiminin Verimliliği Üzerine Bir Araştırma (Göller Bölgesi Örneği)*, Fakülte Kitabevi, Isparta 2001.

- Büyükdinç, Mustafa, *Sekiz Yıllık Kesintisiz Zorunlu Temel Eğitim Sonrası Kur'an Kurslarında Eğitim ve Öğretim*, Yayınlanmamış Y. Lisans Tezi, Sakarya Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adapazarı 2001.
- Cebeci, Suat, *Din Eğitimi Bilimi ve Türkiye'de Din Eğitimi*, Akçağ Yayınları, Ankara 1996.
- Çağrı, Mustafa, "Kur'an Kursu", *DİA*, C. XXVI, İstanbul 2002,
- Çelebi, Ahmet, *İslam'da Eğitim Öğretim Tarihi*, (Çev.) Ali Yardım, İstanbul 1983.
- Dağ, Mehmet ve Öymen H. Raşid, *İslam Eğitim Tarihi*, MEB Yay., Ankara 1974.
- DİB Kur'an Eğitim ve Öğretimine Yönelik Kurslar ile Öğrenci Yurt ve Panسیونları Y.
- Dinim İslam Temel Bilgiler, DİB yayınları, Ankara 2015.
- Diyanet İşleri Başkanlığı Kursları Yönergesi.
- Diyanet İşleri Başkanlığı, Hafızlık Eğitim Programı, Ankara 2010.
- Ebu Davud, *Sünen-i Ebi Davud, Edeb, Dar'u İhyai't- Turasi'l-Arabi*, Beyrut, Ede 4985.
- Fidan, Nurettin, Münire Erden; *Eğitime Giriş*, Alkım Yayınları, İstanbul 1998.
- Gözütok, Şakir, *İlk Dönem İslam Eğitim Tarihi*, Fecr Yayınları, Ankara 2002.
- Hamidullah, Muhammed, *İslam Peygamberi II*, (Çev. Salih Tuğ), İrfan Yay., İstanbul 1991.
- Kara, İsmail, *Cumhuriyet Türkiye'sinde Bir Mesele Olarak İslam*, Dergah Y., İstanbul, 2008.
- Koç, Ahmet, *Kur'an Kurslarında Eğitim ve Verimlilik*, Ankara 2005.
- Korkmaz, Doç. Dr. Mehmet, *Kur'an Kursu Öğreticilerinin Eğitim-Öğretim Yeterlikleri*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2012.
- Kütükoğlu, Mubahat, *XX. Asra Erişen İstanbul Medreseleri*, TTK Basımevi, Ankara, 2000.
- Özkan, İsmail Hakkı, *Türk Mûsikîsi Nazariyatı ve Usulleri Kudüm Velveleleri*, Ötüken Neşriyat, 2. Baskı, İstanbul 1987.
- Pedersen, John, "Mescit", *İslam Ansiklopedisi*, C. VIII, MEB Yayınları 1957,
- Resmi Gazete, 6 Mart(1924) tarihli ve 63 Sayılı, Mart 1950 tarih ve 7445, 1 Mart 1962 tarih ve 11048.

- Say, Ahmet, *Müzik Öğretimi*, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara 2001.
- Şahin, Tuğba Yanpar - Yıldırım, Soner, *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*, Anı Yayıncılık, Ankara 1999.
- Şen, Süleyman Zihni, *Kur'an kursu Öğrenci ve Öğreticilerinin Beklenti ve Sorunları*, Yayınlanmamış Y. Lisans Tezi, Uludağ, Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 2005.
- Tanrıkorur, Cinuçen, *Osmanlı Dönemi Türk Müsikîsi*, Dergâh Yay. İstanbul 2003.
- Tosun, Cemal, *Din Eğitimi Bilimine Giriş*, PegemA Yayınları, Ankara 2005.
- Türkoğlu, Adil, *Fransa, İsveç ve Romanya Eğitim Sistemleri*, EBF Yay., Ankara 1983.
- Unat, Faik Reşit, *Türkiye Eğitim Sisteminin Gelişmesine Tarihi Bir Bakış*, MEB Yay., Ankara 1964.
- Yavuzer, Hasan, *Çağdaş Din Hizmeti ve Diyanet İşleri Başkanlığı-Dini Otorite Ve Teşkilatların Sosyolojik Analizi*, Lâçin Yayınları, Kayseri 2006.

The Place and Importance of Religious Music Education in the Quran Courses

Citation / ©-Demir, A. (2016). The Place and Importance of Religious Music Education in the Quran Courses, *Çukurova University Journal of Faculty of Divinity* 16 (1), 157-181.

Abstract- *The Quran Courses that are directed by the Religious Affairs Administration and controlled by the Ministry of National, represent an important institutional system regarding the religious education in Turkey. The religious music, that is exceptional with its melodic structures, instruments and lyrics, also stands as one of the most important cultural treasures of our civilization. In this paper, the inclusion of religious music lessons in the Quran Courses and the specific importance of these lessons will be concentrated. Besides, the necessity of including the forms of mosque music into this education process considering the ages of the students and the types of the Quran Courses will be emphasized. Moreover, various subjects like the qualifications of the Quran Course instructors and the content of the religious music lessons will also be included within this study.*

Keywords- *Quran Courses, religious music education, sound education*